

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta este de 2 ori: Mercuria și Dumineca, Fîia, cându concedu ajutoriele. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s'eu 3 galbini mon. sunatória.

Brasiovu 6 Martiu 22 Febr. 1867.

Se prenumera la postele c. r., și pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de facare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Transilvania.

Brasiovu 4 Martiu n. Multi dintre amicii nostrii din afara voiescu se aple pe siguru despre primirea ce voru fi intempnatu la romanii transilvani actele de prefacere noua din 17 Febr. a. c. Sunt numai doua septamani dela primirea telegrafica a respectivelor sciri; cu toate acestea ele au patrunsu pana jcsu la clasele muncitoare si pana la celu mai ascunsu satu ori catunu de munte, pentruca carii mergu la orasie si cetati mai alesu la terglu de septemana au latitu scirea mai iute decatu post'a, preste acasta deregatoriile politice n'au fostu nioidecum lenesie intru informarea poporului, era oei carii sciu carte mai multoira au oititu din gazete, care cum au apucatu; prin urmare toti locuitorii sunt informati despre starea lucrului. Cu toate acestea noi pana acum n'amu primitu de nicairi nici macar o litera fia de bucuria fia de intristare din partea vreunui romanu. Singuru atata scimu, ca orice promisiuni s'au facutu poporului pana acum, elu la nici un'a nu dete credimentu. Insielatu de atatea ori, elu a inceputu a imita pe frateseu celu despoietu de turci si de muscali — cu o mana a da, cu alta a lua, de promisiuni a fugi, pentru orice reu a sta pregatitu, pentruca nu este nimicu ce se nu se mai fia intemplatu cu elu si cu parintii sei, era credintia in viitoru totusi a o pastra p'intre orice prefaceri.

Atat'a din partea nostra. Din foile patriotice neromanesce inca nu aflamu mai multu decatu scirile urmatoare:

In Fagarasiu partit'a unionistica, seu cum ii dice „Herm. Ztg.“. „Amicii constitutiunii“ au iluminatu ferestrele lor; „a batutu inse la ochi, cumca nici casa districtuala (praetorium), nici locuintia vicariului si a marelui capitanu, nici mai multe alte locuintie ale functionarilor mai mari si mai mici n'au fostu iluminate.

In M. Osiorheiu, capital'a Secuimii si resedintia curtii de apelu (tabla regésca), totu n'a decursu bucuria fara scandalu, pentruca pe la mediu de nopte secuii sparsera ferestrele la cateva locuintie. In acelu orasiu locuiescu si romani carii au doua bisericentie, se afla si cativa functionari de nationalitate romana, precum vicepresedintele, cativa asessori s. a.

Scirea despre acelea brutalitati o aflamu in „Korunk“ si „Herm. Ztg.“.

In orasiulu secuiescu Osiorheiu unde sunt romani pucini, bucuria secuilor a fostu „seriosa“. Asié ne spune H. Ztg.

Dela A. Carolin'a se scirie in „K. Közl.“, ca toti locuitorii au iluminatu in 20 Febr., ca inse poporimea pazi „o tacere serioasa“.

Totu in K. K. scirie dn. Halmágyi Sándor, ca la Nagy-Almás unu satu locuitu de romani si unguri s'ar fi invoitu locuitorii de ambele nationalitati la serbarea dilei, ar fi scosu facare tricolora sa nationala susu pe turnulu bisericeii si s'ar fi tinentu servitiu dumnediescu mai anteu la calvini apoi la uniti.

Ne indoimu deca turnurile bisericelor sunt destinate si pentru demonstratiuni politice; propopulu din acelea parti va soi mai bine.

In aceeasi Fîia dn. Haller Ferencz dela satulu Biserica-alba isi bate jocu de dn. Augustinu Ladai prefectulu (comitele supremu) alu comitatului Albei de susu, pentruca acesta in urmare poruncii primite dela in. presidiu gubernialu oprise in acelu comitatu orice demonstratiuni politice. Numitulu grofu se vede a impata dlui Ladai nascerea lui din preotu romanescu, cum si impregiurarea, cumca dea inca

fusese odinora alumnulu seminarului din Blasiu, ca si altii vreo treidieci inai carii astadi ocupa posturi publice; totuodata maria sa domnulu grofu Haller Ferencz afla cu acasta ocaziune, cumca tieranii din acelu comitatu prapadescu padurile boierescoi, nu afla inse nicairi scrisu, cum boierii unei tieri au prapaditu si mai prapadescu padurile tieraniloru, pentru care mariile loru domni si boieri au trasu despagubirea urbariala grasa din tesaurulu statului, nici cumca o multime mare de paduri se afla in procese inversionate. Ne miramu inse si de dn. prefectu A. Ladai, cum de n'a facutu o esseptiune ou maria sa dn. grofu Haller Ferencz, ca se nu'lu oprésca dela implinirea postelor sale. Au nu cunoscea dn. prefectu numeroasele merite ale mariei sale? Fostu capitanu in armata austriaca la 1848 trecu la insurgenti, se batu in contra imper. Austriei si pentru regele Ungariei, omori pre oati numai putu din romanii rebeli austriaci resculati in contra rebeliloru Kossuthiani, siedi cativa ani in temnitia pentru regimulu si parlamentulu dela Dobritinu din 14 Aprile 1849, in 1861 se facu presedinte de tribunalu judecatorescu (36 biró) fara picu de sciintia juridica, ceea ce vedeace totuodata unu geniu estiaordinariu, carele fara ca se invetie, scie totu. Inti'aceea maria sa domnulu grofu castiga o viia satisfactiune incontra acelui simplu fetioru de popa prin aceea, ca in Segisior'a isi gasi mai multi cameradi de petrecere dintre fiii lui Hermann si primi totuodata inchinati dela dnii redactori ai „Siebenb. Blätter“.

— Cu privire la noua situatiune dualistica, in care fu adusa monarchia sunt multu mai interesante scirile pe care avemu a le inregistra din alte tieri ale monarchiei austriace.

In Croati'a comitatulu Agram (pe slavonesce Zagrab) se tienu o adunare municipale. Prefectulu (comitele supremu) Kusevich deschise adunarea cu o ferbinte cuvintare patriotica, pe care o incheie intre altele cu memorabilulu pasagiu in care dise, ca pre oatu timpu Croati'a este armata, pote privi cu securitate in viitoru. Adunarea primi o adresa oatra monarchulu, in care se repetiesce determinat'a vointia respicata in adres'a dietei de a se tiené cu toate batalie de artio. 42 sanctionatu in an. 1861, adica de autonomi'a tierii fara nici o supunere la Ungaria, se cere din nou reconosecerea si sanctionarea regatului triunitu, adica incorporarea Dalmatiei si a fruntariei militare cu Croati'a si Slavonia, cum si redeschiderea dietei; in urma se inféra ca vendietori de patria totia ceea, carii aru cuteza a lucra in contra intregitatii regatului triunitu si aru cere supunerea lui la ministeriulu ungurescu.

Totu pe timpulu adunarii generale a comitatului tinerimea croata intreprise in 26 Febr unu numerosu conductu de facile la monumentulu de bronzu alu repausatului banu br. Jelachich, ridicatu in 16 Dec. an. tr. intre mari solenitati nationale.

Comitatulu Verovicza aduse in adunarea sa oam totu asemenea concluse.

Toema se scirie, ca banulu Sokcevich deocamdata totu remane in postulu seu, precum si Kusevich ca cancelariu in Vien'a.

Pre candu acestea se petrecu in Croati'a si Slavonia s'a si facutu o incepetura de conflictu cu Ungaria. Ocaziunea mai de aproape o dete orasiulu maritimu Fiume locuitu de croati si italieni, unde s'a intemplatu unu mare scandalu politicu. Italianii din Fiume su simpatisatu totudeauna cu guvernulu ungurescu, croatii au fostu totudeauna in contra. In diu'a publicarii rescriptului regescu se telegrafa dela Pest'a fumaniloru, ca se ilumine, se cante si se strige la vivate si dinsii. Locuitorii italieni

era pregatiti la acasta cu cateva dile mai nainte; deci ei si scósera tricolora ungerésca, care din intemplanie este identica cu cea italiana, diferendu numai in ordinea coloriloru, precum diferesou ale Transilvaniei de ale Valachiei, apoi se pusera pe vivate. Auctoritatile locale si mai alesu prefectulu Smaic pasira la midilocu oprindu strinsu orice demonstratiune. Partit'a ungerésca nu voia se scia de porunci; se scóse mana armata, cativa se arestara ca turburatori si ca vendietori de patria. Telegramele spunu, ca indata ce petrunse acasta scire pana la Pest'a, noulu ministeriu telegrafu la Croati'a porunca strinsa pentru neamanat'a eliberare a celor arestati, ca inse auctoritatile croate nu respectara nimicu asemenea porunca.

Fiume este o mare petra a scandalei in istoria Ungariei si a Croatiei, de aceea se cuvine ca se ne familiarisamu si noi cu cestiunea acelui orasiu si portu. Éca cum. Pana unde ajunge Croati'a la marea adriatica afara de Fiume mai sunt numai doua porturi (limanuri) mici si ne'nsemnate; Fiume inse a fostu odinora obiectu de certa intre Venetia, Croati'a si imperiulu romano-germanu. Pana in dilele imp. Franciscu I. Fiume era consideratu ca teritoriu germanu. Pe atunci acelasi trecu la Croati'a pe alu carei teritoriu se si afla; atunci inse diet'a Ungariei sari la midilocu si pretinse, ca asié dara Fiume este teritoriu ungurescu. Pana la 1848 anume „Pesti Hirtpap“ organulu lui Kossuth luptase forte multu pentru Fiume, pana ce in acelasi anu se puse si acasta cestiune pe verfulu sabiei. Nu se cuvine a trece aici cu vederea pusetiunea geografica a portului Fiume. Acelasi zace in linia drepta distantia de 20 miluri austriace dela fruntaria Ungariei proprie, asié catu ungurii voindu a merge la Fiume au se calatorésca celu mai pucinu 24 ore prin Croati'a propria.

Pre candu se intempla acestea, oateva foi mari din Pest'a vérsa focu si flacari in contra croatiloru, era anume gazet'a boierésca „Pesti Hirtpap“ poti dice, ca le declara curatu resboiu, pentruca dice: „Acasta anarchia nu mai pote fi suferita. Tota starea acasta ce se numesce astadi Croati'a nu se pote tiené, pentruca este nelegala“.

Vistea inf. in districtulu Fagarasiului 26 Febr. Reactivarea ministeriului maghiaru s'a serbatu si in Fagarasiu din partea pucintiloru maghiari de acolo, prin o iluminatiune. Din intemplanie me aflamu si eu in acea ser'a in Fagarasiu. In fisioni'a ómeniloru nu amu observatu bucuria; iluminarea era in adenca tacere.

In strad'a Becleanului asié numita, unde locuiescu mai numai sazi si romani, nu era la nimenia iluminatu, dara si in cealalta parte de orasiu numai ici colea vedesi cate 1—2 luminari.

In vinerea trecuta venindu ómenii din comun'a nostra dela Fagarasiu au adusu mai multi scirea, ca in Fagarasiu s'a respanditu, ca ministeriulu ung. a stersu toate monopólele tabaculu, timbrele, s. c. l., sarea s'a eftinitu, cup'a numai cu 2 cr. Eu inse observandu la acestea ca nu sunt adeverate, de si le asi dori si eu, 'mi respunse unulu mai betranu, ca lui ia spusu unu domnu unguru, pre care 'lu cunosce dela Voil'a dela alegeri. Acestea s'au latitu inse atatu de tare printre poporu, catu acuma se vorbescu publice, ca monopóle nu mai esista. Acasta se nu o créda nimene, ca se nu patiesca reu.

Amu intielesu din fonte si aoea, ca unii din ungurii din Fagarasiu prin mahinatiuni si denunciari lucra pentru delaturarea capitanului supremu de acum si inlocuirea lui prin unu maghiaru seu celu pucinu maghiaronu, pentru ca se póta departa pre toti oficialii romani de a-

